

størst mulige Antals størst mulige Tilfredsstillelse i Virkeligheden kun kan naas ad planøkonomisk Vej, at Planøkonomien er i Stand til at kalkulere paa samme Maade som Kapitalismen, men sandsynligvis ikke vil gøre det, idet den planøkonomiske Kalkulation er relativ og afhængig af Maalet, at Statsmagten for at kunne gennemføre sin Plan maa kunne regne med stabile politiske, især partipolitiske Forhold og sidst, men ikke mindst, at Planøkonomien ikke medfører større Afbræk i den enkeltes Frihed end Kapitalismen, blot er Planøkonomiens Tvang aabenlys, mens Kapitalismen foretrækker den anonyme Tvang; saaledes sikres en af de vigtigste politiske Frihedsrettigheder, Retten til at eksistere, tit først gennem planøkonomiske Foranstaltninger.

Sammenfattende kan siges, at Bogen er et interessant Bidrag til den planøkonomiske Litteratur.

H. Bisgaard Olesen.

Kjeld Philip: Staten og Fattigdommen. Fem Kapitler af dansk Kulturpolitik. Jul. Gjellerups Forlag. 1947. 191 S. Kr. 12,50.

Philip siger i Forordet, at Bogen nærmest maa betragtes som et Stykke Fritidsarbejde, han har skrevet for sin Fornøjelse, og fordi han gerne vil have et Overblik over visse Emner. Ogsaa Læsningen kan foregaa som Fritidsbeskæftigelse og samtidig være til Nytte. Man faar paa en let og underholdende Maade en Del interessante Oplysninger om Fortiden, og samtidig sættes Tankerne i Gang med Problemer af stor Betydning for Nutid og Fremtid. En Række Vignetter (hvoraf den første signeret Høyrup) giver malende og charmerende Øjebliksbilleder fra Fortidens Almisseuddeling, Skole og Sygehus. Men ogsaa Forfatteren har en Del Guldkorn baade om gammelt og nyt. Besværligt Stof, herunder navnlig Kildeanvisninger, forstyrrer ikke Læsningen, men savnes af den, som faar Lyst til yderligere Viden eller eventuelt Dokumentation af adskillige, langt fra kedelige og selvfølgelig Paastande.

Det første og største Kapitel behandler den danske sociale Forsørgelses og Forsikrings Historie. Derefter behandles Skolen, Sund-

hedsplejen og Kirken. Som Ramme findes en Introduktion og en Morale.

Det er ikke saa meget tekniske Enkeltheder som de brede Linier i Udviklingen, der interesserer Forfatteren, og han opstiller som et videnskabeligt Maal: af Fortidens Erfaringer at uddrage Love og Regler, hvoraf man kan forsøge at drage Konklusioner med Hensyn til Fremtidens Tilstand. Selv om det er rigtigt, at yderliggaaende, ensidige Foranstaltninger kan ventes at føre til Reaktion, d. v. s. Tilbagesving mod en tidligere Tilstand — ofte forholdsvis snart — skal man dog sikkert være forsigtig med uden detaljeret Bevis at tro for fast paa Forfatterens Teorier om »Oppositionscykler« og regelmæssige lange Bølger. Svingningerne fra Naturalydelse til Kontant og det vist nok allerede stærkt modererede Tilbagesving mod Naturalydelser maa i alt Fald ogsaa i høj Grad ses i Forbindelse med en Udvikling af de økonomiske og politiske Betingelser, som ikke blot er en Svingning frem og tilbage.

Skærpelsen af Betingelserne for offentlig Hjælp i det 19. Aarhundrede sættes ligesom hos Harald Jørgensen i Forbindelse med fremtrædende Skattheyderinteresser i Demokratiets Barndom. »Liberalismen er en udpræget Skattheyderideologi«. Paavirkningen fra de klassiske liberale Forfattere var baade sen og svag. Selv om saaledes Liberalismen med den ene eller anden Motivering medførte en Skærpelse af Fattigvæsenets Strenghed ovenpaa Humanismen og Velstanden omkring Aar 1800, er det dog for meget at sige, at »Liberalismen skaber den rene Forsorg og som Reaktion derimod den rene Forsikring«. Begge Linier inden for den sociale Sikring, baade den almisseprægede Forsørgelse og Forsikringen, bl. a. i Lav og Gilder, gaar jo længere tilbage og har vel ogsaa i mange Tilfælde været ret »rene« allerede før Liberalismen.

Af Sammenslutningen af de to Linier i Nutiden giver Philip et udmærket Billede i Skemaet S. 181, hvor 9 Par af Egenskaber henholdsvis ved den »rene« (d. v. s. private) Forsikring og den »rene« Forsørgelse (d. v. s. det gammeldags Fattigvæsen) stilles op mod hinanden. Man kan vel i denne Forbindelse sige, at en Forsikring, som Staten i væsentlig Grad

størst mulige Antals størst mulige Tilfredsstillelse i Virkeligheden kun kan naas ad planøkonomisk Vej, at Planøkonomien er i Stand til at kalkulere paa samme Maade som Kapitalismen, men sandsynligvis ikke vil gøre det, idet den planøkonomiske Kalkulation er relativ og afhængig af Maalet, at Statsmagten for at kunne gennemføre sin Plan maa kunne regne med stabile politiske, især partipolitiske Forhold og sidst, men ikke mindst, at Planøkonomien ikke medfører større Afbræk i den enkeltes Frihed end Kapitalismen, blot er Planøkonomiens Tvang aabenlys, mens Kapitalismen foretrækker den anonyme Tvang; saaledes sikres en af de vigtigste politiske Frihedsrettigheder, Retten til at eksistere, tit først gennem planøkonomiske Foranstaltninger.

Sammenfattende kan siges, at Bogen er et interessant Bidrag til den planøkonomiske Litteratur.

H. Bisgaard Olesen.

Kjeld Philip: Staten og Fattigdommen. Fem Kapitler af dansk Kulturpolitik. Jul. Gjellerups Forlag. 1947. 191 S. Kr. 12,50.

Philip siger i Forordet, at Bogen nærmest maa betragtes som et Stykke Fritidsarbejde, han har skrevet for sin Fornøjelse, og fordi han gerne vil have et Overblik over visse Emner. Ogsaa Læsningen kan foregaa som Fritidsbeskæftigelse og samtidig være til Nytte. Man faar paa en let og underholdende Maade en Del interessante Oplysninger om Fortiden, og samtidig sættes Tankerne i Gang med Problemer af stor Betydning for Nutid og Fremtid. En Række Vignetter (hvoraf den første signeret Høyrup) giver malende og charmerende Øjebliksbilleder fra Fortidens Almisseuddeling, Skole og Sygehus. Men ogsaa Forfatteren har en Del Guldkorn baade om gammelt og nyt. Besværligt Stof, herunder navnlig Kildeanvisninger, forstyrrer ikke Læsningen, men savnes af den, som faar Lyst til yderligere Viden eller eventuelt Dokumentation af adskillige, langt fra kedelige og selvfølgelig Paastande.

Det første og største Kapitel behandler den danske sociale Forsørgelses og Forsikrings Historie. Derefter behandles Skolen, Sund-

hedsplejen og Kirken. Som Ramme findes en Introduktion og en Morale.

Det er ikke saa meget tekniske Enkeltheder som de brede Linier i Udviklingen, der interesserer Forfatteren, og han opstiller som et videnskabeligt Maal: af Fortidens Erfaringer at uddrage Love og Regler, hvoraf man kan forsøge at drage Konklusioner med Hensyn til Fremtidens Tilstand. Selv om det er rigtigt, at yderliggaaende, ensidige Foranstaltninger kan ventes at føre til Reaktion, d. v. s. Tilbagesving mod en tidligere Tilstand — ofte forholdsvis snart — skal man dog sikkert være forsigtig med uden detaljeret Bevis at tro for fast paa Forfatterens Teorier om »Oppositionscykler« og regelmæssige lange Bølger. Svingningerne fra Naturalydelse til Kontant og det vist nok allerede stærkt modererede Tilbagesving mod Naturalydelser maa i alt Fald ogsaa i høj Grad ses i Forbindelse med en Udvikling af de økonomiske og politiske Betingelser, som ikke blot er en Svingning frem og tilbage.

Skærpelsen af Betingelserne for offentlig Hjælp i det 19. Aarhundrede sættes ligesom hos Harald Jørgensen i Forbindelse med fremtrædende Skattheyderinteresser i Demokratiets Barndom. »Liberalismen er en udpræget Skattheyderideologi«. Paavirkningen fra de klassiske liberale Forfattere var baade sen og svag. Selv om saaledes Liberalismen med den ene eller anden Motivering medførte en Skærpelse af Fattigvæsenets Strenghed ovenpaa Humanismen og Velstanden omkring Aar 1800, er det dog for meget at sige, at »Liberalismen skaber den rene Forsorg og som Reaktion derimod den rene Forsikring«. Begge Linier inden for den sociale Sikring, baade den almisseprægede Forsørgelse og Forsikringen, bl. a. i Lav og Gilder, gaar jo længere tilbage og har vel ogsaa i mange Tilfælde været ret »rene« allerede før Liberalismen.

Af Sammenslutningen af de to Linier i Nutiden giver Philip et udmærket Billede i Skemaet S. 181, hvor 9 Par af Egenskaber henholdsvis ved den »rene« (d. v. s. private) Forsikring og den »rene« Forsørgelse (d. v. s. det gammeldags Fattigvæsen) stilles op mod hinanden. Man kan vel i denne Forbindelse sige, at en Forsikring, som Staten i væsentlig Grad

støtter og regulerer ud fra forsørgelsesmæssige Formaal, taber den private Forsikrings mest centrale Kendemærke: Ækvivalensen mellem Ydelse og Modydelse, og Præmien bliver tilbage uden Prisens økonomiske Funktion som en Skat med særligt Navn. Og paa tilsvarende Maade, at en Forsørgelsesordning, der giver Rettigheder ud over det nødtørf-tige har faaet en af Forsikringens væsentligste Egenskaber.

Fattigvæsenet tog sig af »de trængende«. De sidste Aars Tendenser gaar i Retning af at tage hele Befolkningen med. Det kan i den Anledning være rigtigt at tale om »Forsørgelsesvæsenets Socialisering« eller »Selvfølgeliggørelse« svarende til Udviklingen med Hensyn til Skoler Hospitalsvæsen og Domstole. Om man kan sige, at Sikringens sociale Præg herved forsvinder, er mere tvivlsomt, for selv om man tager sig af eventuelt forarmede fra alle sociale Lag, redder man dog de eventuelt ramte fra Deklassering, og Risikoen for Trang til Hjælp er heller ikke den samme inden for alle Lag. Hertil kommer saa, at Financiering af Sikringen ligesom af Domstole o. s. v. kan betyde en social Omfor- deling.

Set paa Baggrund af de sidste Par Aarhundreders Udvikling maa Begivenhederne i vor egen Tid svinde ind. Man kan dog synes, at Forfatteren med mere end nødvendig Voldsomhed kaster sig over de store Lovændringer, som har faaet det meget store Navn Socialreformen. Inden for det omfattende og betydningsfulde Lovomraade, som var Steinckes Speciale, og som samledes i Loven om offentlig Forsorg, skete der dog blandt meget andet det, at den egentlige Fattighjælp med dertil hørende Virkninger ikke blot formelt, men ogsaa reelt blev skaaret meget stærkt ned. (Trods det har vi dog navnlig efter 1942 mere af denne Art end andre Lande). Inden for Forsikringen blev bl. a. foretaget en begrænset Udligning af de uensartede Regler om Ydelsernes Størrelse. Gaar man tilbage til Steinckes Program i »Fremtidens Forsørgelsesvæsen«, vil man finde endnu mere ud over de juridiske Formaliteter bl. a. almindeligt Børnebidrag. At der i »Folkforsikringsloven« findes meningsløse Rester af den private Forsikrings Principper — Hel-

hedsbetingelser og andre Begrænsninger af Sparsommelighedshensyn til Trods for, at Pengene — fornuftigvis — alligevel betales af en anden offentlig Kasse, samt den højst mærkværdige Sygekassebetingelse med Hensyn til Adgangen til Aldersrenten, har Philip derimod efter min Mening ganske Ret i (jfr. iøvrigt dette Tidsskrift 1921, S. 391). Ser man Tingene i Historiens Perspektiv, kan man ikke med Rimelighed forlange, at det, der virkelig var Socialreformen i 1933, ogsaa skal være det i samme Grad i 1948, eller naar Aarhundredernes Maalestok anvendes.

F. Zeuthen.

P. Nyboe Andersen: Laanrenten. En teoretisk og historisk Undersøgelse med særlig Henblik paa Renteudviklingen i Danmark. Med Bidrag af Bent Hansen, Sigurd Jensen og P. Sloth Carlsen. Udgivet af Nordisk Livsforsikrings-Aktieselskab af 1897 og Nordisk Ulykkesforsikrings-Aktieselskab af 1898. København 1947. 421 Sider.

Hvor ofte griber man sig ikke i at tænke, at de Summer, som private Firmaer ofrer paa Udgivelse af selvforherligende og som Regel kedsommelige Jubilæumsskrifter, kunde være anvendt paa en bedre Maade. Det virker derfor velgørende, naar Firmajubilæer fejres, uden at Publikum skal velsignes med anmasende Jubilæumsskrifter, og dobbelt velgørende virker det, naar Traditionen brydes paa den Maade, at Pengene ofres paa Udgivelse af en lødige Afhandling om et Emne indenfor det paagældende Firmas Interessefelt.

En saadan Undtagelse har ovennævnte to Forsikringsselskaber gjort ved i Anledning af deres 50-aarige Bestaaen at overdrage til Dr. oecon Poul Nyboe Andersen at udarbejde et Værk om Laanrenten. Lad det være sagt med det samme, at de to Selskaber ikke har Grund til at fortryde deres Initiativ. Værkets Redaktør og hans tre Medarbejdere har skilt sig fra Opgaven paa en Maade, der opfordrer andre jubilerende Selskaber indenfor og udenfor Forsikringsbranchen til at følge Eksemplet. Idéen aabner vide Perspektiver for økonomisk, juridisk, historisk og teknisk Forskning.